

نور كوردى

ناشرى : نور كوردى .

مدبرى : محمد امين .

۲۹ تشرين تانى ۱۳۲۸

۲ يىل

صافى ۴

... —

ارضرومده اھالیسی قزل - باش اولدیغی ادعا ایدیلان برمحله واردرکه
آدینه « تورک محله سی » دیرلر .
بونلری دامارلرنده تورک قانی قاینیان وطنداشلرک بالخاصه ملتیزی
دیریلتمک دیله کنی [*] بسله یکنجیلرک کوزلری ئوکنه قویبورم . شاهی
اولدیغ دھا برایکی وقعه وار ؛ لکن سویلمه یی مناسب بولیورم . اولرک بوتون
زهرینی ایچمه آقیده جنم .

ارضروم ۳۰ تموز ۱۳۲۸

دوقتور فؤاد ثابت

تاریخ و آثار عتیقه

۱۳۸۶ قورولتایی و تیمور خانک ایران سفری

« مارغا » دن :

ایران ایمپراطوری جلاس الدین ایله تیمور خان آراسنده کوزهل مناسبتلر
وار ایدی . جلاس الدین آرتیق اییجه اختیارلامشدی . اولدکن صوکر
حکومتک باشنه کله جک فلاکتلری پک آبی کورو یوردی . اووقت کیتدکجه
قوت قازانان تاتار ایمپراطورلغک بر دقیقه اول کوکنی یایمایه چالیشمق ،
توجهنی آله کچیرمک ایجاب ایدیوردی . فوق العاده برهیأت ترتیب ایدیلمدی .
تیمور خانک نزدینه کونده ریلدی . بوهیأت ؛ تاتار ایمپراطورینه جلاس الدینک
[*] « دیلهک » ی (idéal) قارشیلنی اوله رق قوللانیورم . « دیلهک » دن
کلپور . « دیلهک » قوتله ایسته مک دیمکدر . (ایده ال) ی غایه خیال ، امل ،
فوق الکمال و صوک زمانلرده ده کنج قلملر « مفکوره » دییه ترجمه ایدیورلر سده بنجه
هیچ بریسی ایده ال ده کی معنایی افاده ایده میور . بومعنایی دیلمزده اک زیاده « دیلهک »
ده بولدم .

ف . ث .

مکتوبی تقدیم ایدم چکدی . بومکتوبده - بوتون مسلمان حا کملری آراسنده کی مکتبهده اولدینی کبی - اللهه ، پیغمبره دعا ایدیلدکن صوکره ، تیمور خانه عاند سطرلر کلیوردی . بوراده موفقیتلرینک تمادیس ، اوزون مدت یاشاماسی تمی ایدیلیوردی . بونلر بیتدکن صوکره شو عباره لر دوام ایدیوردی :

« بیلیورسکیزکه ، بویوک خاقان ، آرامزده قرارلاشدیردیغمز معاهده نك حکملرینی بن قطعاً یاشایه جق فرض ایدیورم . بجوق دفعه دعوت ایدیلدیکم حالده دشمنلرکیزه معاوت ایتهدم . امید ایدیورم که : سزده بزم املیزی محافظه ایدیورسکیز . بن آرتیق حیاتک صوک دوره سندهم . هنرائیل کوزلرمی قاپاق اوزرده در . بن حکمدار اولارق چوجوغمی براقیورم که : سزکله آبی مناسبتلر تأسیس ایتیه جالیشاچقدر . آلتدن باها میرانی قابیق ایچون اوزرینه قوتلی دوشمانلر هجوم ایدم چکدر . بومحقق ... اونک شانلی حمایه کیزدن باشقه هیچ برامیدی یوقدر . کونده ردیکم هیأت ، بونی سزدن تمی ایدم چکدر . اولومک اوغلمه حاضرلادینی فلاکتلی نانیه لردن متولد آجیلقلری سزک بویوک تأمینلریکیز اویوناچقدر . »

آرادن چوق زمان کچمه مشدی ، که جلاس الدین وفات ایتدی ؛ تختنه اوغلی زین العابدین کچدی . بو کوچوک براسک منفعتی ، تیمور خانه مربوط ایدی ؛ فقط او وقت ایران ناظرلری - عقلای و ذکی جلاس الدینک مملکت حقنده تخمین ایتدیکی - تملکلی آسیرلری کورمه مهیه جک قادار صافدیار . منفعتلری فضله دوشونمهیه میدان براقیوردی . ایران ، شیمدی یکی برصفحهیه کیریوردی . بو کنیش ایمپراطوراهه قورقونچ آتیار آجیلیوردی . بونکله برابر تیمورخان ، کنج زین العابدینه قارشى مغیر کورونمه یوردی ؛ کندیسینی حالا پدرینک تعیین ایتدیکی کبی بر حامی ، مشفق بر وصی بیلیوردی ؛ فقط تیمور خان بوتون املارینه ، بوتون تشبثلرینه قارشى شدتلی برر مانع اولمق ایسته یین العابدینک مستقل حرکتلرینه مسامحه ایله باقامازدی . العابدین ایسته یوردی که : کندى حکومتدن باشقه آسیکی ایران مونارشیسینی وجوده کتیره ن کوچوک حکومتلرده آمرینه ، فرماننه تابع اولسون ، اطاعت ایتسین .

اووقت اهالی ایله حکومتلر آراسنده نهایتسز آکلاشامازلقلار، قانونسزلقلر حکم سورویوردی. بو، تیمورخان ایچین کوزهل، یک کوزهل بروسيله ایدی.

۱۳۸۶ سنه سنده انعقاد ایدن قورولتای؛ بوتون تاتار عسکرینک سمرقندده «کشی وادیس» نده اجتماعنه قرار ویرمشدی. تیمور اوردوسنده یوز بیگ آت، سکسان بیگ پیاده واردی. تیمورخان - بولونمادیفی زمانلرده ایمپراطورانی اداره ایتک اوزره - ر مجلس انتخاب ایتدی. بوندن سوکره تاتار اوردوسی جیحونه دوشرو حرکت ایتدی.

تیمورخانک نیتی، استیلایه مدیه دن باشلامق ایدی؛ فقط یول اوزرنده بولونان وادیلری، منبت اراضی یی آله کچیرمک، اوراده یوز بیگلرجه آتله، انسانلره غذا تدارک ایتک داها خوش اولوردی، البته... بوراسی بحر حزرک جنوب قسمنده کی لور برنسلکی حاکمی مالک عزالدینک اداره سی آلتنده ایدی. لورلور؛ ایشسر، کوجمنر کیمسه لر دی. مملکتلرندن کچنلری صنویارلر، خرسزلق ایدهلر، او صورتله کچینیرلردی. هله مکیه کیدن قافله، صیق صیق تعرضلره اوغرار، صویولور، یورومه سی منع ایدیلیردی. یالکز خان ده کیل، عینی زمانده مدھش برخسپس اولان مالک بویاغماجیلره رئیسک ایدر، اونلره برلکده قیرم چیقار، یاغمالره اشتراک ایدهلردی. یالکز بونکله اکتفایه راضی اولمایارق ماللرینی غصب ایتدیکلری زوالیلری آسیر آلیر، اونلری مدھش اشکنجه لر تطبیق ایتدکن سوکرا اولدوروردی.

تیمورخان، درحال، مسلمانلارک معزز و مقدس بر شهرینه، مکیه کیدن قافله معرضلرندن انتقام آلق و شریعتی یوکسه لتمک املیه «سوقیات» اجراسنه تشبث ایتدی. أولا هر سواری فرقه سندن ایکیشر تورک قهرمانی سچدی. اوزون و مشقتلی بریوله کیده جکلری ایچین اونلری خفیفجه سلاخلاندردی. لازم اولدوغی قادار یه یه جک آلدیرتدی. عسکرینه ده امر ایتدی که پیاده یورویوشيله حرکت ایتسینلر، مدیه یه دوشری یوروسونلر.

تیمورخان، سواری آلایلرندن سچدیکی قهرمانلره تشکیل ایتدیکی «هک» پیشدار قولی، نک اوکنه کچدی. لورستان یولنی طوتدی. اورایه

واصل اولايىلىك ايچىن غايىت كىنىش بر چولى كچىكك ايچىباب ايدييوردى .
اراضى باشدن آشاغى يە قادار ايىسىزدى . نىھايىتىز افقلىرە دوشۇر اوزاتان قوملى
چول ، دىنچ سوارىلىك مەتىن وقوتلى حيوانلىرىنى سوك درجەدە يورويوردى .
آرا سىرە شدتلى روزكارلر ، كوكلردە قوم بولوطلىرى وجودە كىتىريوردى ، كە:
يىكى سىياھلىك كوزلىرىنى چوق راحتسىز ايدييوردى . لا كن سارى نىسل ،
بوكچوك و اهمىتىز مانعەلر قارشىدىندە بوبوك املارنىك تظاهر و انكشافى
عقيم براقامازدى . چىلغىن فورطنەلر ، حيوان ايزلىرىنى سىلييوردى .

سىياھىر بورالردە - طبقى دەگىزلىردە اولدوغى كېي - يىلدىزلىرە ، بوسەلەرلە
يول آلمق مجبوريتىندە درلر . بو ايىسىز چوللاردە سىرىن قايناقلارە ، سىكوئىلر
سىزان كولەكلەرە تصادف ايديلمەز . كاروانلر ، حيوانلىرىنىك ، بولجىلىرىنىك
حرارتىنى تىسكىن ايتىك ايچىن حرىك ايتىدكلىرى بىلردە احتىياطلى داورانمق
مجبوريتىندە در ، كچى دەرىلەرىنە سو دولدوردىقۇن سوكرە بو مشقتلى سىياھتە
باشلارلر .

تىمورخان ، ايىكى كون ايچىندە چولى كچىدى . و كوكچوك مەبىئەلە لور داغلىرى
آهنكلىرىنە كلىشىدى . بوداغلىك عمومى ھىئەتى بك كوزەل منظرەلر كوستىرىر .
داغ ، سويىلى بر آنفىتە آت كېي يوكسەلر . ياماجلارندە دائىمى يىشلىكلىر ساكندر .
مختلف آتاج مجموعەلرى ، بك لطيف رىنگىلى تخالفلر وجودە كىتىرىر . ساقلىرى ،
داللىرى طفىلى اوتلارە سارىلى يوكسەك آتاجلر ، لطيف جاملىك غىروطلى
موجودىتىلرى بو ھجرا منظرە يە يىكى ، خصوصى كوزەللىكلر علاوہ ايدەر .
اورمانك مختلف كولەكلى ومجهول بىلرلەندىن مئبەلرىنى آلان كوموش سولر ؛
طبيعەك كىندىلەرىنە آچىدىنى آسەر يوللر اوزىرىندە سىرسىرى آھىنكلىرە دولاشىر ؛
بر آز اوتەدە بىلەشەلر . كوكچوك كوللر ، بىرىكىر . بەعضاۋە كوكچوك جايلر
دوغازكە : لورستانە تازەلىكلر سىرىر . بو مەبىت و حىياتلى ىرك قىممەتى ؛ عقيم
وسوسىز چولى كچەنلر ، داھانلى تقدير ايدەرلر . كوكچوك اوردو بورادە
بىرمدت دوردى . يورغون حيوانلر ، اوزون ومشقتلى سىياھتك اضطرابلرىنى
سىرىن كولەكلر آلتىندە تىسكىن ايدييورلردى . بر آز استراحت ايتىدكەن

صوکر ایلرله دیلر . اورتاسندن کوچوک برچای آقان لور وادیسنه کیردیلر .
 تیمورخان ظن ایدیوردی که : دوشمانلری کنديسنی بکله یور ، اونک ایچین احتیاطله
 یورو یوردی ؛ فقط هیچ برشی کورونمادی . دولامباجلی کیدن وادی ، ایلک
 اوکجه چوق کنیش ایدی . کوچوک اوردو ، اینیشلری ، یوقوشلری
 اوزون مدت دولاشدقن صوکر : نهایت لور پرنسک شاتوسی کوروندی ...

شاتو ، یوکسک بر تهیه اوزرنده ایدی . بو عارضه لی یره چیقماق ایچین
 دار بر یولدن باشقه هیچ بر واسطه یوقدی . تیمورخان شاتویی ضبط ایتک
 ایچین اوغرایاجنی مشکلمری پک آئی تقدیر ایدیوردی ؛ بونک ایچین لور برنی
 نزدینه بر تاتار ضابطی کوندردی . تیمورخان ؛ - تسلیم اولدوغی تقدیرده -
 پرنسه بر چوق امتیازلر ویرمککنی وعد ایدیوردی

ضابط ؛ مالک عزالدینک وظیفه سنک نهدن عبارت اولدوغنی آ کلاتدی .
 لاکن پرنس مغرور سکوتلرله مقابله ایتدی . و صوکره شاتوسنک متین بورجلری ،
 عسکرلرینک جیخانه سنی ضابطه کوسته ردی . بوتون بوایملار ، کنديسنک سوک
 درجه ده مدافعه فکرنده اولدوغنی آ کلاتیوردی .

.*

. . . . تیمورخان ، کونده ردیکي ضابطک افاده سنی دیکله دکدن صوکر
 امیدي کسمه دی . تصویرنی یاشاناجق چاره لر آرامایه باشلادی .
 ساحلی مکریلر ، کیجه نی بکله یورلردی که : شاتویه هجوم ایتسینلر . کیجه
 کلندی . قایالری طیرمانمایه باشلادیلر . بوانسانی حیرتلر ایچنده براقان بر حرب
 مقدمه سی ایدی . شاتو ، موقعندن فوق العاده آمین اولدوغی ایچین نوبتیجه
 احتیاج حس ایتمه مشدی . تیمورخان عسکری ، شاتویی سسسنز بولمشلردی .
 عسکر اویقوده ایدی . بویوک بر شاہون (شبخون) یاپدقن صوکر استحکاملره
 کیردیلر . مکریلر ، شاتو برجلرینه بیاض بایراقلر چکدیلر . بو ، تاتار و تورک
 عسکرینک حرکت ایتمه سنه دائر اولجه قرارلاشدیریلان بر اشارتدی . تاتار

ۋتورک عسکری حاضر دی . بیاض بایراغی کوردوکلری کبی مکرپلرک امدادینه
 قوشدیلر . شاتو ایچنده قانلی برمحاربه دوام ایدیوردی . فقط : شاتویه دایانان
 دار یولدن کلەن آرقاداشلری مکرپلرە یکی بر قوت ویرمیشدی . تورک اوردوسی ،
 بر آرز سوکرا ، شاتو ایچنده ایدی . لورلور تسلم اولدیلر ، استیمان ایتدیلر .
 لاکن مالک عزالدین ، آندەکی قیلیجیلە کندیسینی اولونجهیه قادار مدافعه
 ایتدی . شیعی دی لور برنسک شاتوسی تمامیلە اشغال ایدیلشیدی . تیمور خان ،
 شاتونک محاصره سنی عقیق براقان ، مشکله شدیرەن مانعەلری قالدیردی . شاتوینی
 لورلو خیر سزلردن تمیزلەدی . بر قاچ کون سوکرا اوراسینی ترک ایتدی .
 اوردوسنک بولندوغی یرە ، آذر بایجانە دوغرو یورودی . لور یولی ، تهدیددن
 قورتولشیدی . شیعی مدیه و آثوریە قطعەلرینک حاکمی احمد جلایر اوزرینە
 یورومک ایجاب ایدیوردی . ایران سفری ، لورستان قطعە سەنک فتحیلە ،
 مالک عزالدینک مغلوبیتیلە باشلادی .

۲۰ کانون ثانی ۹۱۲ ، پارس

م . ز می

